

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 25. listopada 2022.

Analiza presude

M.H. i drugi protiv Hrvatske
br. zahtjeva 15670/18 i 43115/18

povreda čl. 2. Konvencije – pravo na život (postupovni aspekt)
povreda čl. 3. Konvencije – zabrana mučenja (materijalni aspekt)
povreda čl. 5. st. 1. Konvencije – pravo na slobodu i sigurnost
**povreda čl. 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju – zabrana kolektivnog protjerivanja
stranaca**
povreda čl. 34. Konvencije – pojedinačni zahtjevi

*Postupanje hrvatskih vlasti prema afganistanskoj obitelji
koja je nezakonito prešla hrvatsku granicu,
uzrokovalo je niz povreda njihovih konvencijskih prava*

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, 18. studenog 2021. presudio je da je Republika Hrvatska afganistanskim migrantima uzrokovala višestruke povrede prava zajamčenih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Podnositelji zahtjeva su obitelj od 14 afganistanskih državljana koju čine otac, dvije majke i jedanaestero malodobne djece. U noći 21. studenog 2017. godine, sedmero podnositelja pokušalo je nezakonito prijeći hrvatsku granicu, ali su ih hrvatski policijski službenici zaustavili te im naredili da se vrate natrag u Srbiju sljedeći željezničke tračnice. Dok su hodali uz tračnice naišao je vlak i udario jedno od djece, djevojčicu MAD.H koja je smrtno stradala. Ostalih šest podnositelja vratili su se u Srbiju. U prosincu 2017. podnositelji su uz pomoć odvjetnice S.B.J., podnijeli kaznenu prijavu protiv nepoznatih službenika hrvatske granične policije zbog kaznenog djela prouzročenja smrti iz nehaja, zlouporabe položaja i ovlasti, mučenja i drugog okrutnog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja i povrede djetetovih prava. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje: USKOK) odbacio je njihovu kaznenu prijavu navodeći da dokazi prikupljeni tijekom istrage nisu pokazali da su podnositelji prešli granicu i ušli u Hrvatsku, razgovarali s hrvatskim policijskim službenicima ili zatražili azil. USKOK je utvrdio da se iskazi prve podnositeljice te drugog i trinaestog podnositelja razlikuju u ključnim činjenicama te su u suprotnosti s ostalim prikupljenim dokazima. Podnositelji su zatim preuzeli kazneni progon i od istražnog suca županijskog suda zatražili provođenje istrage, ali je on odbio njihov prijedlog smatrajući ga nepotkrijepljenim, što je u žalbenom postupku potvrdilo i žalbeno vijeće županijskog suda. Ustavni sud je odbio njihovu ustavnu tužbu.

Dana 21. ožujka 2018. podnositelji su ponovno nezakonito prešli hrvatsku granicu. Policija ih je uhvatila i privela u policijsku postaju gdje su podnositelji izrazili namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Istog dana smješteni su u Prihvatni centar Tovarnik (dalje:

centar Tovarnik) gdje su bili zadržani oko 2 i pola mjeseca, odnosno do 4. lipnja 2018. kada su prebačeni u centar otvorenog tipa u Kutini. U tom razdoblju, obratili su se raznim nevladinim organizacijama prigovarajući uvjetima smještaja u centru Tovarnik te su podnijeli upravne tužbe prigovarajući ograničenju slobode kretanja. Upravni sud je 22. svibnja 2018. djelomično usvojio upravnu tužbu treće podnositeljice zahtjeva i naložio da se ona i njezino dvoje djece otpusti iz centra u Tovarniku, dok su upravne tužbe preostalih podnositelja zahtjeva odbijene. Visoki upravni sud je odbio njihove žalbe, a ustavni sud njihove ustavne tužbe. Podnositelji su podnijeli i zahtjev za međunarodnu zaštitu, koji zahtjev je Ministarstvo unutarnjih poslova (dalje: MUP) odbacilo 28. ožujka 2018. uz obrazloženje da ih treba vratiti u Srbiju budući da se ta država smatrala sigurnom trećom zemljom. Tu odluku potvrdili su upravni sudovi na dvije razine, ali je Ustavni sud ukinuo njihove presude utvrdivši da nisu pravilno ispitali može li se Srbija smatrati sigurnom trećom zemljom. U postupcima pred nadležnim hrvatskim tijelima, podnositelje zahtjeva je zastupala odvjetnica S.B.J. na temelju punomoći potpisane u prosincu 2017. MUP nije dopustio da S.B.J. zastupa podnositelje zahtjeva u postupku po zahtjevima za međunarodnu zaštitu tvrdeći da punomoć nije bila valjana. Pokrenuta je i istraga radi sumnje da su potpisi podnositelja na punomoći krivotvoreni, a istraga je nastavljena i nakon što su prva podnositeljica i drugi podnositelj pred sucem istrage potvrdili da su potpisali osporenu punomoć. S.B.J. je nekoliko puta od MUP-a zatražila dopuštenje da kontaktira podnositelje zahtjeva, ali bez uspjeha. Nakon upozorenja Hrvatske odvjetničke komore i nakon posjeta hrvatske pravobraniteljice za djecu kojoj su podnositelji potvrdili da je S.B.J. njihova odvjetnica i da žele da ih ona zastupa, S.B.J. je 7. svibnja 2018. posjetila podnositelje u centru Tovarnik. U travnju te godine, odvjetnica S.B.J. je podnijela i zahtjev za izdavanjem privremene mjere na temelju Pravila 39. Poslovnika Europskog suda, tražeći od tog Suda da podnositeljima zahtjeva omogući kontakt s njom, da naredi njihovo puštanje iz centra Tovarnik i spriječi njihovo udaljavanje u Srbiju. Europski sud je donio dvije privremene mjere ukazujući da se podnositelji moraju smjestiti u okruženje usklađeno sa zahtjevima iz članka 3. Konvencije i da podnositelji ne bi trebali biti udaljeni u Srbiju. Privremene mjere su ukinute u ožujku 2019. jer su podnositelji napustili Hrvatsku.

Pred Europskim sudom, podnositelji su prigovorili povredi članaka 2., 3., 5. i 34. Konvencije, te članka 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju.

Europski sud je smatrao da u ovom predmetu nije bilo razloga za sumnju u pogledu valjanosti punomoći ili vjerodostojnosti informacija u pogledu kontakta odvjetnice i podnositelja zahtjeva, stoga je, uzimajući u obzir i činjenicu da to zahtijevaju posebne okolnosti u pogledu poštovanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom, nastavio ispitivati ovaj predmet.

Članak 2.

Podnositelji su tvrdili da je država bila odgovorna za smrt MAD.H. te da u kaznenoj istrazi nisu pravilno utvrđene sve relevantne okolnosti u vezi s njezinim smrtnim stradavanjem.

Tijekom istrage, domaće vlasti su zaključile da podnositelji nikada nisu ušli na hrvatski teritorij i da policijski službenici nisu imali nikakav izravan kontakt s njima prije nego što je vlak udario dijete. Pritom su se pozvali na iskaze policijskih službenika koje su smatrali suglasnima, dok su iskaze nekih od podnositelja smatrali proturječnima. Europski sud nije vidio razlog zašto se razlikama u izjavama podnositelja zahtjeva (koje su mogle biti posljedica pogreške u prijevodu) pridala tako ključna važnost, dok se takva važnost nije pridala činjenici da su policijski službenici promijenili iskaz tijekom istrage i da se njihovi iskazi nisu podudarali s izjavom liječnice koja je intervenirala nakon nesreće.

Nadalje, nisu pribavljeni nikakvi materijalni dokazi koji bi izvan svake sumnje mogli potvrditi gdje su se točno nalazili podnositelji zahtjeva i hrvatski policijski službenici tijekom spornog događaja. Policija je tvrdila da je sustav za pohranu termovizijskih kamera bio pokvaren u relevantno vrijeme, a iz spisa nije vidljivo da su istražna tijela provjerila taj navod i utvrdila da doista nisu postojale nikakve snimke spornog događaja. Hrvatska pučka pravobraniteljica i podnositelji zahtjeva predložili su pribavljanje GPS-lokacije, na koji prijedlog nisu odgovorili ni USKOK, ni istražni sudac ni žalbeno vijeće.

Istražna tijela nisu se bavila ni utvrđenjem srpskih vlasti da su hrvatske vlasti relevantnog datuma prisilno vratile prvu podnositeljicu i njezinu djecu u Srbiju, u suprotnosti sa Sporazum o ponovnom prihvatu između dviju zemalja.

Osim toga, istražna tijela nisu omogućila podnositeljima sudjelovanje u postupku u mjeri nužnoj za zaštitu njihovih legitimnih interesa (*Mezhiyeva protiv Rusije*, st. 75.). Naime, ta tijela nisu uzela u obzir činjenicu da su podnositelji zahtjeva afganistanska obitelj koja nema nikakvo znanje hrvatskog jezika niti poznaje hrvatski pravni sustav i nisu mogli djelotvorno sudjelovati u istrazi bez pomoći odvjetnika. Odvjetnica S.B.J., koja je u ime podnositelja podnijela kaznenu prijavu, nije bila obaviještena o saslušanju prve podnositeljice i drugog podnositelja, iako je mogla pomoći u razjašnjavanju navodne proturječnosti u njihovim iskazima, istražna tijela su joj odbila pružiti informacije u vezi s istragom ili uzeti u obzir njezine prijedloge u vezi s materijalnim dokazima, a podnositeljima je bilo dopušteno sastati se s njom tek 7. svibnja 2018.godine.

Stoga je Europski sud utvrdio da RH nije provela djelotvornu istragu smrti MAD.H. što je uzrokovalo povredu čl. 2. Konvencije u postupovnom aspektu.

Glede materijalnog aspekta tog članka, Europski sud nije mogao doći do bilo kakvih konačnih utvrđenja u pogledu navodne odgovornosti RH za smrt MAD.H, stoga nije ispitao taj prigovor.

Članak 3.

Podnositelji su tvrdili da su uvjeti njihovog smještaja u centru Tovarnik bili u suprotnosti s čl. 3. Konvencije.

Europski sud je utvrdio da su materijalni uvjeti u centru Tovarnik bili zadovoljavajući¹. Međutim, u centru su postojala određena obilježja koja su bila karakteristična za zatvorsko okruženje: okruženost zidom, prisutnost policajaca na ulazu i na svakom katu, prepreke na hodnicima i rešetke na prozorima, a vrata sobe podnositelja zahtjeva imala su stakleni otvor kroz koji se iz hodnika moglo vidjeti u sobu.

Kada su u pitanju maloljetnici, Europski sud posebno uzima u obzir njihovu ranjivost, neovisno o tome imaju li pratnju ili ne, te zahtijeva da uvjeti prihvata za djecu koja traže azil budu takvi da ne stvore za njih situaciju stresa i tjeskobe, s posebno traumatičnim posljedicama (*Tarakhel protiv Švicarske* [VV], br. 29217/12, st. 119.) koja može doseći stupanj težine potreban da uđe u opseg zabrane na temelju članka 3. Konvencije. Prilikom utvrđivanja povrede

¹ Objekt je novoizgrađen, suh, svježe obojen, čist i namješten s dječjom igraonicom, restoranom, prostorijom za druženje i igralište za košarku, nogomet i rukomet izvan zgrade, kao i dječje igralište. U prostoru nije bilo problema s prenapučenosti, prekomjernom bukom ili nedostatkom pravilne ventilacije, a podnositelji su bili smješteni u prostorije opremljene za smještaj obitelji s malom djecom, dobili su čistu odjeću, donje rublje, toaletne potrepštine i stvari za njegu djece, te im je pružena medicinska i psihološka pomoć

tog članka, Europski sud uzima u obzir dob djece, duljinu trajanja njihova zadržavanja, materijalne uvjete u objektima za zadržavanje i njihovu prikladnost za smještaj djece, posebnu ranjivost djece uzrokovanu prethodnim stresnim događajima i utjecaj zadržavanja na psihološko stanje djece ([R.R. i drugi protiv Mađarske](#), st. 58. – 65.).

Zadržavanje djece u ustanovi s elementima zatvorskog tipa, gdje su materijalni uvjeti zadovoljavajući, ali je razina policijskog nadzora visoka te nema aktivnosti koje strukturiraju vrijeme djece, možda nije dovoljno za dostizanje praga ozbiljnosti potrebnog za primjenu članka 3. ako je zatvaranje kratkotrajno. Međutim, u slučaju duljeg razdoblja, takvo okruženje nužno ima štetne posljedice za djecu. Dakle, za primjenu članka 3. Konvencije, protek vremena je od primarne važnosti ([A.B. i drugi protiv Francuske](#), st. 114.)².

U odnosu na djecu podnositelje zahtjeva, Europski sud je utvrdio da je zadržavanje u razdoblju od dva mjeseca i četrnaest dana bilo prekomjerno. Uzimajući u obzir dodatnu činjenicu da su ta djeca bila u posebno ranjivom stanju jer je većina njih svjedočila tragičnoj smrti svoje šestogodišnje sestre, takva situacija je kod njih morala prouzročiti akumulirane psihološke smetnje i tjeskobu. Stoga je u odnosu na djecu podnositelje zahtjeva došlo do povrede članka 3. Konvencije.

U odnosu na odrasle podnositelje zahtjeva, Europski sud nije mogao zaključiti da su inače prihvatljivi uvjeti u centru Tovarnik bili neprilagođeni njihovim pojedinačnim okolnostima u tolikoj mjeri da bi predstavljali zlostavljanje protivno članku 3. Naime, iako su podnositelji prigovorili da im psiholog nije mogao smisljeno pomoći bez prisustva tumača, Europski sud je naglasio da čl. 3. Konvencije ne jamči mogućnost da pacijenta liječi osoblje koje govori njegov jezik ([Rooman protiv Belgije](#) [VV], st. 151.)³. Osim toga, činjenica da nisu bili odvojeni od svoje djece tijekom zadržavanja zasigurno je u određenoj mjeri ublažila njihove osjećaje nemoći, tjeskobe i frustracije ([Popov protiv Francuske](#), st. 105.). Stoga u odnosu na odrasle podnositelje zahtjeva nije došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 5. st. 1.

Podnositelji su prigovorili na temelju čl. 5. st. 1. Konvencije da je njihovo smještanje u centar Tovarnik bilo nezakonito.

Članak 5. stavak 1. točka (f) Konvencije dopušta državama da ograniče slobodu stranaca u dvije različite situacije: i) radi sprečavanja neovlaštenog ulaska u zemlju te ii) ako je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja. U oba slučaja lišavanje slobode mora biti kompatibilno sa sveukupnom svrhom i zahtjevima članka 5., mora biti zakonito i ne smije biti proizvoljno. ([Medvedyev i drugi protiv Francuske](#) [VV], st. 79.).

Kako ne bi bilo proizvoljno, zadržavanje na temelju članka 5. stavka 1. točke (f) mora se provesti u dobroj vjeri, mora biti usko povezano s osnovom zadržavanja, mjesto i uvjeti zadržavanja trebaju biti prikladni (imajući na umu da se ta mjera ne primjenjuje na osobe koje

² Navedeno potvrđuju i razna međunarodna tijela koja sve više pozivaju države da žurno i u potpunosti prekinu zadržavanje ili više uopće ne zadržavaju djecu u prihvatnim centrima za imigrante naglašavajući negativan utjecaj koji takvo zadržavanje može imati na tjelesno i duševno zdravlje djece i na njihov razvoj, čak i kada su zadržana kratko vrijeme ili sa svojim obiteljima ([G.B. i drugi protiv Turske](#), st. 67. – 79. i 151.).

Mjerodavne odredbe [Direktive 2013/33/EU](#) o utvrđivanju standarda za prihvat podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu Europske unije, također usvajaju stajalište da bi zadržavanje maloljetnika trebalo trajati što je kraće moguće i da bi se trebalo činiti sve što je moguće da se zadržani maloljetnici oslobode i smjeste u objekte pogodne za maloljetnike.

³ Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

su počinile kaznena djela, već na strance koji su, često u strahu za vlastite živote, pobjegli iz svoje zemlje), i duljina zadržavanja ne smije premašiti ono što je razumno potrebno za svrhu kojoj se teži (*Saadi protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], st. 74.).

Kada je riječ o zadržavanju maloljetnih migranata, iz sudske prakse Europskog suda proizlazi da bi se njihovo zadržavanje trebalo općenito izbjegavati ili barem svesti na kratko razdoblje u odgovarajućim uvjetima i to samo ako se nije mogla primijeniti blaža mjera (*A.B. i drugi protiv Francuske*, st. 123.). Zadržavanje djece u uvjetima koji su u suprotnosti s čl. 3., može samo po sebi dovesti do utvrđivanja povrede čl. 5. st. 1. Konvencije bez obzira na to jesu li djeca bila u pratnji odrasle osobe ili ne (*Muskhadzhiyeva i drugi protiv Belgije*, st. 74.).

Na temelju čl. 54. st. 2. hrvatskog Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti sloboda kretanja može se ograničiti, između ostalog, radi utvrđivanja okolnosti na kojima se temelji zahtjev za međunarodnu zaštitu, osobito ako postoji rizik od bijega, te radi utvrđivanja i provjere identiteta i državljanstva⁴.

U ovom predmetu, policija je podnositelje zahtjeva zadržala 21. ožujka 2018. u svrhu utvrđivanja njihova identiteta. U rješenju kojim je određeno njihovo zadržavanje nije bilo naznaka da je provedena ocjena o tome je li bilo moguće odrediti blažu mjeru.

Europski sud je iskazao sumnju u pogledu postupanja nadležnih tijela u dobroj vjeri zbog činjenice da su ta tijela tek 10. travnja 2018. registrirala podnositeljeve otiske prstiju u sustavu Eurodac i zatražila podatke od Interpola u svrhu provjere njihovih identiteta, i to tek nakon upita hrvatske pučke pravobraniteljice. Nadalje, nadležna tijela su tvrdila da je smještaj većine podnositelja zahtjeva u centar Tovarnik i dalje bio neophodan jer njihov identitet nije bio utvrđen s obzirom na to da nisu bili registrirani u Schengenskom ili Eurodac sustavu, iako su podnositelji zapravo bili registrirani u Eurodac sustavu u Bugarskoj te su nadležna tijela primila preslike potvrda o državljanstvu koju su izdale afganistanske vlasti za prvu podnositeljicu i drugog podnositelja.

Nadalje, povezani upravni postupci u vezi s ispitivanjem podnositeljevih zahtjeva za međunarodnu zaštitu, nisu bili provedeni s potrebnom žurnošću. Naime, upravnom sudu trebalo je još tri mjeseca, nakon što je zahtjev podnositelja zahtjeva za međunarodnom zaštitom odbijen, da razmotri žalbu podnositelja. Da je taj sud brže ispitaio njihov predmet, mogao je naložiti puštanje podnositelja zahtjeva na slobodu puno prije 22. svibnja 2018. kada je presudio da njihovo zadržavanje više nije moglo biti opravdano potrebom da se utvrde njihovi identiteti i okolnostima na kojima su temeljili svoje zahtjeve za azil, budući da su ti zahtjevi već bili odbijeni.

Slijedom navedenog, Europski sud je utvrdio da zadržavanje podnositelja nije bilo u skladu s čl. 5. st. 1. stoga je povrijeđen taj članak Konvencije.

Članak 4. Protokola br. 4.

Podnositelji su prigovorili da su bili izloženi kolektivnom protjerivanju jer nije provedena pojedinačna ocjena njihovih okolnosti.

⁴ Suprotno utvrđenju Ustavnog suda od 11. srpnja 2019., zadržavanje podnositelja zahtjeva nije moglo biti obuhvaćeno drugim dijelom članka 5. stavka 1. točke (f) jer u domaćem pravu nije dopušteno protjerivanje do donošenja odluke o međunarodnoj zaštiti i očito je da se takav postupak protjerivanja nije vodio protiv podnositelja zahtjeva.

U kontekstu protjerivanja migranata, Europski sud je ponovio da je bitno utvrditi je li podnositelj zahtjeva iznio dokaze *prima facie* u prilog svojoj verziji događaja. Ako je to slučaj, onda se teret dokazivanja prebacuje na tuženu državu (*N.D. i N.T. protiv Španjolske* [VV], st. 85.).

U ovom predmetu, Europski sud je smatrao da su postojali *prima facie* dokazi u prilog verziji događaja od 21. studenoga 2017. kako su ga iznijeli podnositelji zahtjeva. Naime, njihov opis tog događaja bio je konkretan i dosljedan tijekom cijelog razdoblja, a velik broj izvješća organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija ukazivao je na problem vraćanja po kratkom postupku osoba koje su potajno ušle u Hrvatsku na granicama sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom⁵. Stoga je na Vladi RH bio teret dokazivanja da podnositelji zahtjeva nisu ušli u Hrvatsku i da nisu bili vraćeni po kratkom postupku u Srbiju prije nego što je vlak udario MAD.H. Međutim, Vlada nije uspjela pobiti gore navedene dokaze *prima facie* podnositelja zahtjeva, stoga je Europski sud smatrao istinitim da su 21. studenoga 2017. hrvatski policijski službenici vratili prvu podnositeljicu i njezinih šestero djece u Srbiju, bez razmatranja njihove pojedinačne situacije.

Europski sud je ponovio da je ključni kriterij za karakterizaciju protjerivanja kao „kolektivnog” neprovođenje razumnog i objektivnog ispitivanja konkretnog slučaja svakog pojedinog stranca iz skupine (*N.D. i N.T. protiv Španjolske* [VV], st. 195.). Iznimke od tog pravila moguće su ako se nedostatak pojedinačne odluke o protjerivanju može pripisati ponašanju samog stranca, primjerice kada neovlašteno prijeđe kopnenu granicu, namjerno iskorištavajući činjenicu da granicu istovremeno pokušava prijeći velik broj ljudi, koristeći pritom silu i uzrokujući nemirnu situaciju koju je teško kontrolirati i koja ugrožava javnu sigurnost (*N.D. i N.T. protiv Španjolske* [VV], st. 201.). U takvim situacijama treba provjeriti postoji li u predmetnoj državi stvaran i djelotvoran pristup zakonitom prelasku granice te postoje li uvjerljivi razlozi zašto stranac nije koristio taj pristup.

Na temelju informacija koje je dostavila Vlada RH u ovom predmetu⁶, Europski sud nije mogao utvrditi jesu li podnositelji zahtjeva u relevantno vrijeme imali stvaran i djelotvoran pristup postupcima za zakonit ulazak u Hrvatsku. Slijedom navedenog, udaljavanje podnositelja zahtjeva bilo je kolektivne prirode te je stoga došlo do povrede čl. 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju.

Članak 34.

Podnositelji su prigovorili da su sprječavanjem njihova kontakta s odvjetnicom i provođenjem kaznene istrage u pogledu punomoći koju su potpisali vlasti povrijedile čl. 34. Konvencije.

⁵ Ti materijali uključuju, *inter alia*, izvješća posebnog predstavnika Glavnog tajnika Vijeća Europe za migracije i izbjeglice, izvjestiteljice za Odbor za migracije, izbjeglice i raseljene osobe Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i posebnog izvjestitelja Ujedinjenih naroda za ljudska prava migranata

⁶ Vlada RH je tvrdila da su osobe bez identifikacijskih dokumenata, kao što su podnositelji zahtjeva, mogle zatražiti ulazak u Hrvatsku iz humanitarnih razloga, na temelju članka 36. Zakona o strancima. Međutim, nijedan od humanitarnih razloga navedenih u tom članku (hitna medicinska pomoć, darivanje ljudskih organa, prirodne i druge elementarne nepogode i nepredviđeni događaji kod članova uže obitelji kao što su teška bolest ili smrt) nije se odnosio na situaciju podnositelja zahtjeva. Nadalje, nije bilo konkretnih informacija o postupcima azila na granici sa Srbijom u 2017. ili 2018. godini, kao što su lokacije graničnih prijelaza, načini podnošenja zahtjeva na tim prijelazima, dostupnost tumača i pravne pomoći koji tražiteljima azila omogućavaju da budu upoznati sa svojim pravima, te informacija koje pokazuju da su zahtjevi zaista podneseni na tim graničnim prijelazima.

Iz sudske prakse Europskog suda vidljivo je da se miješanje u pravo na podnošenje pojedinačnog zahtjeva može pojaviti u različitim oblicima. Taj Sud utvrdio je povredu čl. 34. Konvencije zbog sprječavanja podnositelja da se sastanu i komuniciraju sa svojim odvjetnicima kako bi pokrenuli postupak pred Europskim sudom ([D.B. protiv Turske](#), st. 65. – 67.), zbog pokretanja kaznenog postupka protiv odvjetnika koji sudjeluje u pripremi zahtjeva ([Sarli protiv Turske](#), st. 85. – 86.) te zbog nepoštovanja povjerljivosti razgovora između odvjetnika i podnositelja zahtjeva od strane policije ([Oferta Plus S.R.L. protiv Moldavije](#), st. 145. – 156.). Pokretanje postupka protiv punomoćnika, čak i ako se na kraju ne poduzmu nikakve radnje, može uzrokovati povredu čl. 34. zbog „obeshrabrujućeg učinka” na ostvarivanje prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva ([McShane protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), st. 151.). Nacionalne vlasti moraju uzeti u obzir želje okrivljenika u pogledu njegova izbora punomoćnika, međutim u određenim okolnostima mogu zanemariti te želje ako postoje bitni i dostatni razlozi za uvjerenje da je to nužno u interesu pravde ([Dvorski protiv Hrvatske](#) [VV], st. 79.).

U ovom predmetu, Europski sud je utvrdio da su podnositelji zahtjeva, unatoč tome što su u prosincu 2017. imenovali S.B.J. da ih zastupa u svim postupcima pred hrvatskim tijelima, bili zadržani bez ikakve pravne pomoći od 21. ožujka do 2. travnja 2018., kada ih je odvjetnica iz sustava besplatne pravne pomoći posjetila u centru Tovarnik⁷, i bez pomoći izabrane odvjetnice do 7. svibnja 2018. Nadležna tijela sprječavala su kontakt podnositelja s izabranom odvjetnicom iako je ona u njihovo ime podnijela zahtjev Europskom sudu na temelju pravila 39. Poslovnika Suda, te su protiv nje nastavila kazneni postupak čak i nakon što su podnositelji potvrdili istražnom sucu da su potpisali osporenu punomoć⁸. Takvo postupanje, bez obzira na činjenicu hoće li u konačnici protiv odvjetnice biti podignuta optužnica ili ne, moglo je imati obeshrabrujući učinak na ostvarenje prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva Europskom sudu.

Slijedom navedenog, Europski sud je utvrdio da su ograničavanje kontakta između podnositelja zahtjeva i njihove izabrane odvjetnice S.B.J. kao i kaznena istraga i pritisak kojemu je ta odvjetnica bila podvrgnuta, uzrokovali povredu čl. 34. Konvencije.

Za utvrđenu povredu, Europski sud je podnositeljima dosudio pravednu naknadu u iznosu od 40.000,00 eura na ime neimovinske štete te 16.700,00 eura na ime troškova i izdataka

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2022. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava

⁷ Iako su podnositelji formalno odabrali odvjetnicu iz sustava besplatne pravne pomoći u postupku povodom njihova zahtjeva za međunarodnu zaštitu, taj odabir nije bio informiran jer nisu znali da je S.B.J., koju su prethodno imenovali da ih zastupa, tražila da se s njima sastane.

⁸ Prva podnositeljica je 23. ožujka 2018. izjavila da potpis na punomoći nije njezin, ali je kasnije pred istražim sucem izjavila da je ipak potpisala osporenu punomoć. Zaposlenik Centra za mirovne studije, dao je detaljno objašnjenje okolnosti potpisivanja predmetne punomoći, a Europski sud je istaknuo da činjenica da je punomoć potpisana u nazočnosti predstavnika nevladine organizacije, bez pristupnosti same odvjetnice, nije bila problematična. Naime, u kontekstu migracija nevladine organizacije redovito surađuju s odvjetnicima i pomažu im u uspostavljanju veze s osobama kojima je potrebna pomoć ([Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije](#) [VV], st. 49.).